

Langpootmuggen en aanverwante families van Nederland, België en Luxemburg

Kris Peeters & Pjotr Oosterbroek

Tabel E. Soorten met lichtere (geel tot grijze) middenstreep op achterlijf

1.a. Voorrand van de vleugel en stigmavlek opvallend verdonkerd met vlak voor de lange stigmavlek een lichte maanvlek; rest van de vleugel helder met aders Cu, m-cu en CuA2 donker gezoomd (fig. E1, 3). Antennesegmenten 1-2 of 1-3 gelig, overige donkerder, segment 3 bij beide sexen opvallend lang, langer dan 1,7 x segment 4 (fig. E2). Achterlijf bruin tot donkerbruin met zijranden breed lichter en met een roodbruine middenstreep op segmenten 1-5 of 1-6 (fig. E1), bij vrouwtje middenstreep soms zwak ontwikkeld. Vleugellengte 10-13 mm.

Tipula marginella Ned-Bel, lokaal, 4-8

b. Niet met deze combinatie van kenmerken.

2.

2.a. Borststukrug meestal met 4 donkere of bruine lengtestrepen (2 middelste en 2 kortere ernaast, fig. E4, 6, 7A); deze strepen zijn niet afgezoomd met een anders gekleurd randje zoals in fig. E16; de middelste strepen kunnen gedeeltelijk tot helemaal versmolten zijn, maar ze zijn dan duidelijk afgetekend en er is geen sprake van een smalle donkere middenstreep zoals in fig. E11-13.

3.

b. Borststukrug met alleen een smalle donkere middenstreep, en/of lengtestrepen afwezig of vaag (fig. E9); indien aanwezig dan vaak afgezoomd door een donkere bruine rand (fig. E16).

4.

3.a. Grote soort, vleugellengte 18-25 mm. Antennes bij het mannetje opvallend lang, als naar achteren gebogen reiken ze voorbij achterlijfsegment 2 (fig. E5, 6). Achterlijf bij vrouwtje lang en als zonder eieren opvallend slank (fig. E4); bij mannetje middenstreep meestal duidelijk aan begin van achterlijf, verderop kunnen midden- en zijstrepen versmolten zijn (fig. E6); achterlijfsuiteinde verdonkerd, bij vrouwtje ovipositor weer lichter gekleurd (fig. E4, 6).

Tipula flavolineata Ned-Bel-Lux, lokaal, 5-9

b. Kleine soort, vleugellengte 10-13 mm. Antennes bij het mannetje minder lang, als naar achteren gebogen reiken ze niet voorbij achterlijfsegment 2 (fig. E7B). Achterlijf geel tot lichtbruin, zijkanten met een donkerbruine streep boven gele tot lichtbruine zijranden (fig. E7B). Mannetje met middelste deel tergiet 9 smal en kort tweetoppig (fig. E30).

Tipula quadrivittata Ned, zeldzaam, 6-8

4.a. 13e (laatste) antennelid bijna of even lang als 12 (fig. E11) (dit kenmerk komt verder alleen voor bij *T. coerulescens* en *T. couckeii*, fig. E23-24). Vleugeltekening niet contrastrijk, vrij bruin. Middenstreep op achterlijf bijna volledig oranje, zonder of met zeer weinig grijs (fig. E12, 13), zijkanten breed donkerder boven brede lichter gekleurde zijranden (fig. E14). Mannelijk genitaal voornamelijk oranje (fig. E12); middelste deel tergiet 9 breed tweetoppig (fig. E31). Vleugellengte 12-18 mm.

Tipula pierreii Ned-Bel-Lux, verspreid, 4-9

b. Niet met deze combinatie van kenmerken. Middenstreep op achterlijf minstens voor een deel grijs, soms volledig grijs (fig. E18, 19, 28). Mannelijk genitaal minstens gedeeltelijk verdonkerd (fig. E15) en middelste deel tergiet 9 smal tweetoppig (fig. E32-34) of eentoppig (fig. D35).

5.

5.a. Net voor het vleugelstigma een veel lichtere vlek (maanvlek) die van de voorrand van de vleugel doorloopt tot minstens in de diskaalcel (meestal alleen goed zichtbaar bij vers materiaal) (fig. E8, 19).

6.

b. Lichtere vlek afwezig (fig. E9) of kleiner, niet voorbij ader Rs (fig. E10).

7.

6.a. Mannetje met een kleine OD waarvan de toppen ver uit elkaar liggen (fig. E15). Mannetje en vrouwtje met een lichte streep onder donkerder lengteader Cu (fig. E18), vooral goed zichtbaar als gekeken wordt over de vleugel heen (fig. E19). Over het algemeen kleiner dan *T. montium* (lengte 12-18 mm). Vrouwtje behalve op vleugeltekening moeilijk te onderscheiden van *T. montium*.

Tipula lateralis Ned-Bel-Lux, algemeen, 3-9

b. Mannetje met een grote OD (fig. E17, min of meer als in *T. coerulescens*, E29) met de toppen dicht bij elkaar of elkaar rakend (fig. E17B). Mannetje soms met, vrouwtje zonder lichte lengtestreep onder Cu. Over het algemeen groter dan *T. lateralis* (lengte 16-21 mm). Vrouwtje behalve op vleugeltekening moeilijk te onderscheiden van *T. lateralis*.

Tipula montium Ned-Bel-Lux, zeldzaam, 4-8

7.a. 13e (laatste) antennelid veel kleiner dan 12e (zoals in *T. montium*, fig. E16). Strepen op borststukrug min of meer uniform van kleur, zonder donkere zoom. Achterlijf met grijze middenstreep, vooral bij mannetje is deze streep soms amper contrasterend met donkerbruine zijkanten; zijranden breed lichter (fig. E20-22). Tergiet 9 van mannetje aan de zijkanten driehoekig uitgegroeid en in het midden smal tweetoppig (fig. E33). Vleugellengte 11-16 mm.

Tipula pruinosa Ned-Bel-Lux, zeldzaam, 5-9

b. 13e (laatste) antennelid circa even lang als 12e (fig. E23-25). Strepen op borststukrug met donkere zoom (fig. E23, 25). Achterlijf met roodbruine tot lichtgrijze middenstreep (fig. E26, 28). Tergiet 9 van mannetje aan de zijkanten niet uitgegroeid (fig. E34).

8.

8.a. Kleinere soort, vleugellengte 10-12 mm. Vleugelmembraan afgezien van stigma met lichtere plekken, met name voor het stigma (fig. E10, 26). Dijen lichtbruin met apicale 1/3 of alleen de top verdonkerd (fig. E26). Mannetje met kleine vierkant OD (fig. E27) en middelste deel tergiet 9 tweetoppig, ingesneden (fig. E34).

Tipula couckeï Ned-Bel-Lux, zeldzaam, 5-8

b. Grotere soort, vleugellengte 13-15 mm. Vleugelmembraan afgezien van stigma min of meer uniform van kleur (fig. E9, 28). Dijen aan de basis licht gekleurd, geleidelijk donkerder wordend naar de top (fig. E28). Mannetje met grote OD (fig. E29, min of meer als in *T. montium*, E17) en middelste deel tergiet 9 enkelvoudig, niet ingesneden (fig. E35).

Tipula coerulescens Ned-Bel, zeldzaam, 5-8

Afkortingen tekeningen en gebruikte fotos, met dank aan de fotografen.

BO: B. Oving

ND: N.-J. Dek

CQ: C. Quindroit

PB: P.C. Brueckner

CW: C. Witkamp

PK: P. Ketola

EV: E. Viitanen

PO: P. Oosterbroek

GT1: Goetghebuer & Tonnoir 1921

Sa1: Savchenko 1961

JS: J. Salmela

SM9: Stary & Martinovsky 1969

JW: J. Wind

TA: T. Aalwijk

L3: Lackschewitz 1923

TL: T. Lubach

M2: Mannheims 1952

WV: W. Vercruysse

december 2014

Kris Peeters, Fortlaan 14, 2070 Zwijndrecht, België,

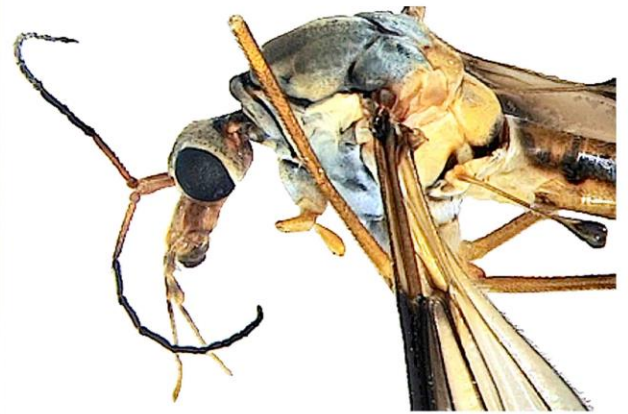
peeters.heyrman@scarlet.be

Pjotr Oosterbroek, Sixhavenweg 25, 1021HG, Amsterdam, Nederland,

p.oosterbroek@chello.nl

E1 *Tipula marginella*, man (WV)

E2 *Tipula marginella*, man (EV)

E3 *Tipula marginella* (EV)

E4 *Tipula flavolineata*, vrouw (ND)

E5 *Tipula flavolineata*, man (TL)

E6 *Tipula flavolineata*, man (TA)

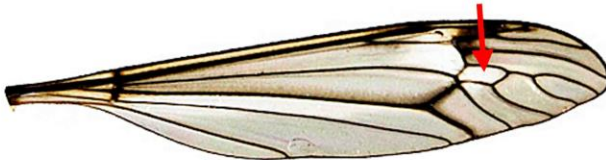
A

B

E7 *Tipula quadrivittata*, man (PO)

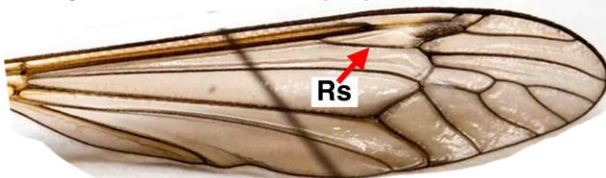
maanvlek loopt door tot in diskaalcel

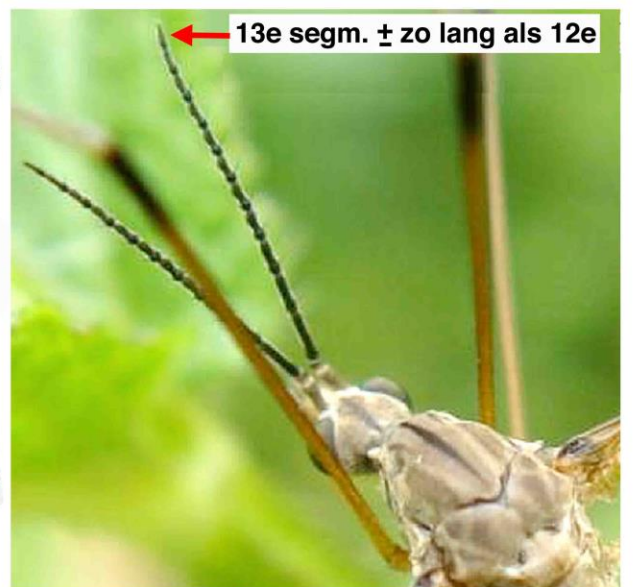
E8 *Tipula lateralis* (EV)

E9 *Tipula coerulescens* (EV)

E10 *Tipula couckeii* (PK)

E11 *Tipula pierrei*, man (JW)

13e segm. ± zo lang als 12e

E12 *Tipula pierrei*, man (BO)

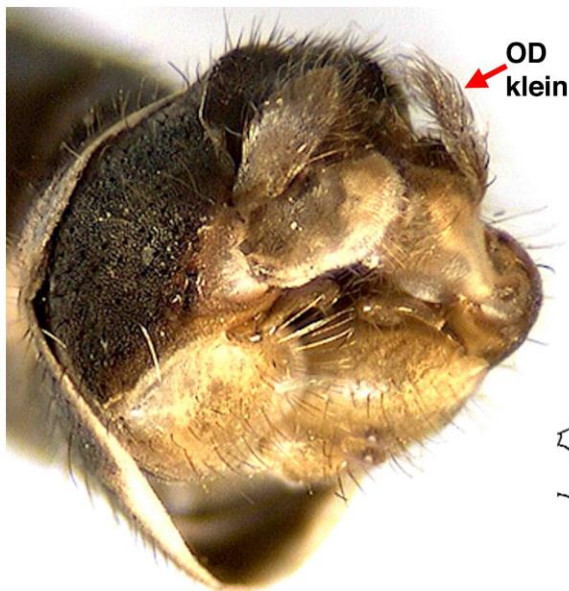
E13 *Tipula pierrei*, vrouw (CQ)

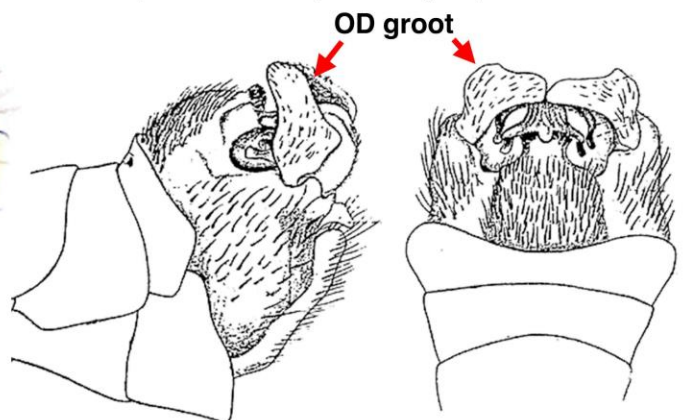
E14 *Tipula pierrei*, vrouw (PB)

E16 *Tipula montium*, vrouw (WV)

E15 *Tipula lateralis*, hypopygium (EV)

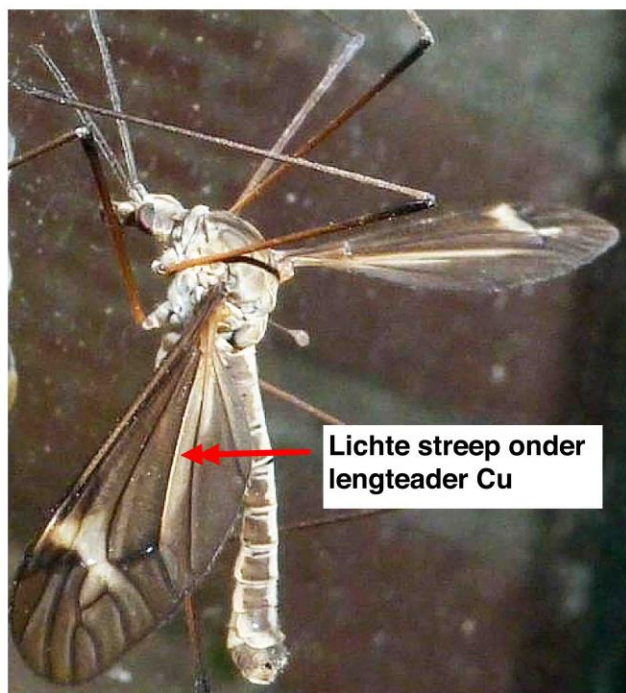
A zijaanzicht

B bovenaanzicht

E17 *Tipula montium*, hypopygium (L3)

E18 *Tipula lateralis*, vrouw (WV)

E19 *Tipula lateralis*, man (CW)

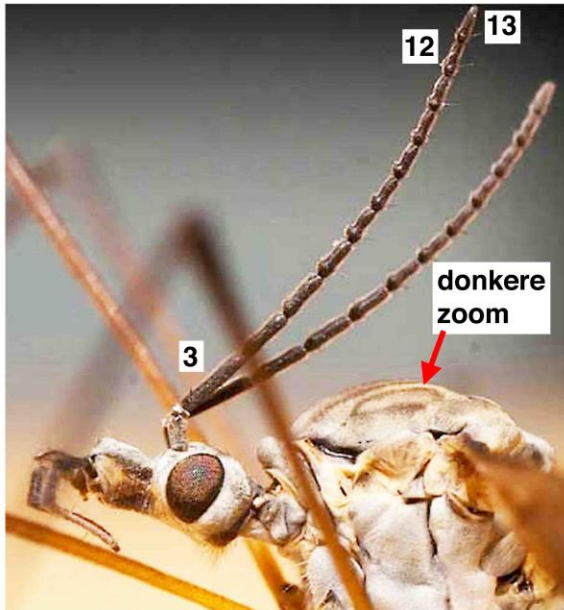
E20 *Tipula pruinosa*, man (WV)

E21 *Tipula pruinosa*, vrouw (WV)

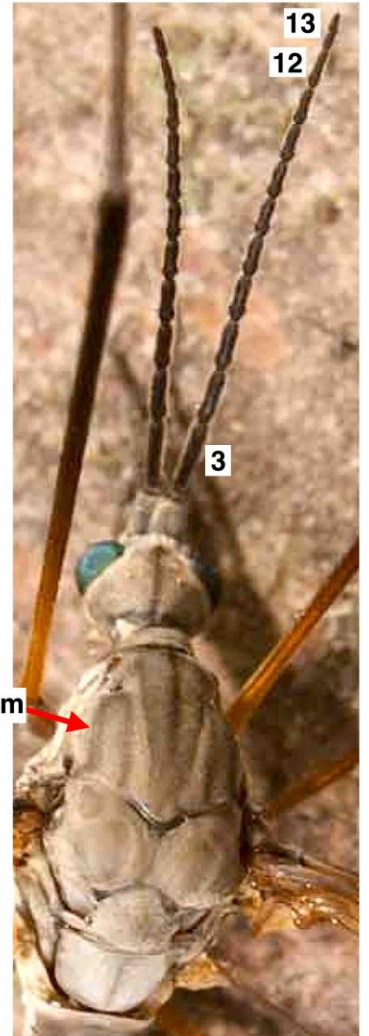
E22 *Tipula pruinosa*, man (JS)

E23 *Tipula couckeii*, man (PK)

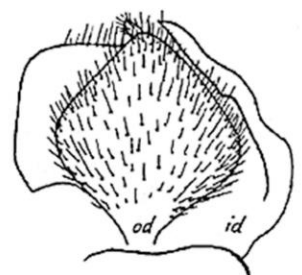
E24 *Tipula couckeii*, vrouw (PK)

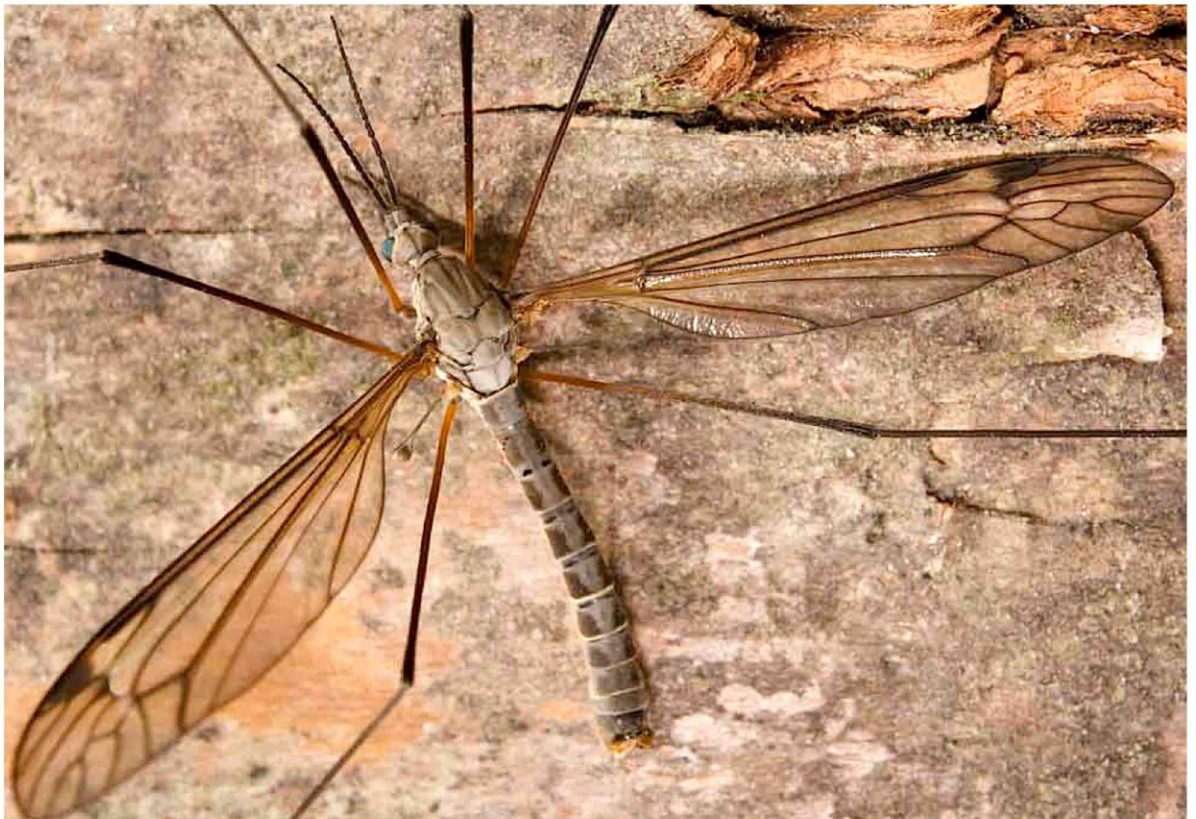
E25 *Tipula coerulescens*, man (PK)

E26 *Tipula couckeii*, copula (WV)

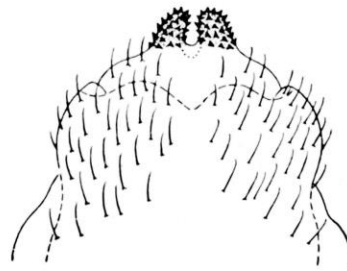
E27 *Tipula couckeii*, OD, buitenaanzicht (M2)

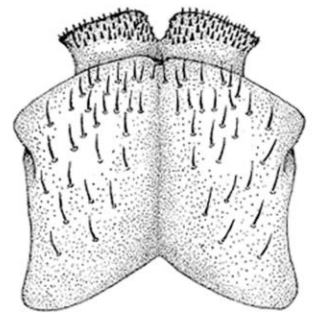
E28 *Tipula coerulescens*, man (PK)

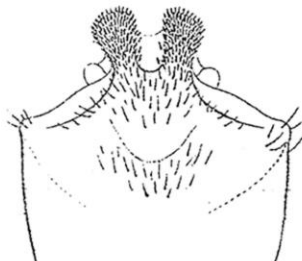
E29 *Tipula coerulescens*, hypopygium (PK)

E30 *Tipula quadrivittata*, tergiet 9, van boven (Sa1)

E31 *Tipula pierrei*, tergiet 9, van boven (SM9)

E32 *Tipula lateralis*, tergiet 9, van boven (GT1)

E33 *Tipula pruinosa*, tergiet 9, van boven (M2)

E34 *Tipula couckeii*, tergiet 9, van boven (M2)

E35 *Tipula coerulescens*, middelste deel tergiet 9, van boven (L3)